

Arbeid med barns psykososiale miljø

Handlingsplan for Sjetne barnehage

Mobbing- angsten for å være alene

- Redselen for ikke å ha noen å være med gjør at man holder andre utenfor
- Hvis ditt barn stenges ute fra felleskapet, hva vil du at barnehagen skal gjøre?
- Hva kan vi voksne gjøre for å skape et trygt oppvekstmiljø preget av inkludering?

Planen inneholder:

- Barnehagens mål
- Sentrale lover, planer og styringsdokument
- Hvordan forstår vi mobbing og krenkelser?
- Forebygging i barnehagen
- Foreldresamarbeid
- Handlingssløyfas 5 punkt
- Rutiner for forebygging av krenkende atferd og mobbing
- Rutiner / årshjul for å avdekke mobbing/krenkelser
- Rutine når personalet observerer, barn og /eller foreldre melder om krenkende atferd/handlinger og mobbing.

Barnehagens mål

et trygt og godt barnehagemiljø uten mobbing og andre krenkelser

Sentrale lover, planer og styringsdokument

Barnehageloven

§1 Formål

Barnehagen skal møte barna med tillitt og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Krenkelse brukes i opplæringsloven som et overordnet begrep som rommer både mobbing, diskriminering, trakassering, vold og rasisme. Det er en absolutt målsetting at ingen former for krenkelser og mobbing skal tolereres. Barnehagen skal arbeide aktivt og systematisk mot dette målet.

Kunnskapsdepartementet har offentlig høring på endringer i Lov om barnehager. Formålet med endringene er å sikre alle barnehagebarn et trygt og godt barnehagemiljø. Forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager.

Forskrift om miljørettet helsevern

§1. Formål

Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter som nevnt i §2 fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade.

§12 Psykososiale forhold

Virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold.

Rammeplan for barnehagen

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeile barnehagen.

Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. (RP, s. 7-8).

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barns trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. (RP, s. 11)

Trondheim kommune - Enhetsavtale for perioden 2019-2022

- periodemål:

1. Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig.
2. Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar.
3. Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap
4. Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt

Stein-saks-papir - en strategi for å bygge sterke barnefellesskap.

Strategien er en veileder for å redusere mobbing, digital netthets og seksuelle krenkelser. Blikket flyttes fra individ til fellesskap. Personers vansker og utfordringer skal i hovedsak forstås, forklares og løses i fellesskapet i samarbeid med tjenestene. (SSP, s. 4)

Hvordan forstår vi mobbing og krenkelser?

Med krenkende atferd menes krenkende ord eller handlinger som mobbing, vold, diskriminering og utestenging (Helsedirektoratet,2014, s. 21)

Definisjon av mobbing

Det er mange ulike definisjoner av mobbing og vi tar utgangspunkt i Ingrid Lund sin definisjon:

Barn utsettes for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være en betydningsfull person for fellesskapet. (Lund 2015 i Roland 2017)

Krenkelser og mobbing kan oppfattes og defineres ulikt. Det kan ta ulik form og være ulik for barn i ulik alder. Vi opplever at krenkelser allerede kan oppstå tidlig på småbarnsavdeling.

- utestengelser fra leken
- at barn blir slått, sparket og spyttet på av andre barn
- verbale krenkelser og mobbing som stygge uttalelser
- bruk av negative blikk og kroppsspråk fra barn og voksne
- at voksne også sier eller handler krenkende mot barn

Forebygging i barnehagen

Forebygging av krenkende atferd og mobbing i barnehagen sees i sammenheng med personalet sin forståelse, kunnskap og holdninger til barns og egen atferd. Dette er grunnlag for om personalet ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis.

Sjetne barnehage deltar i læringsmiljøprosjektet 2018-2020. Det arbeides kontinuerlig med personalets verdier og holdninger gjennom refleksjon omkring egen væremåte og økt kompetanse i temaet.

Relasjoner mellom barn og personal er helt sentralt i arbeidet med et godt og trygt psykososialt miljø for barna. Når barn ikke mestrer og strever i lek og samspill, er det personalets ansvar å hjelpe til og bidra til at leken blir god og trygg. Personalet skal fremstå som trygge, tilstedeværende og omsorgsfulle rollemodeller. Vi legger vekt på en autoritativ praksis, og har kommet fram til kriterier for en god voksen i møte med barn:

- ha øyekontakt
- lytt og følg barns initiativ
- vær bekreftende, imøtekommende og tilstede
- snakk med rolig stemme, men høyt nok til å bli hørt (benevn)
- vær bevisst ditt kroppsspråk (hold hender ved siden, ikke ved hoftene eller armer i kors)
- turtaking - påse at alle barn får sin tur - gjør barn oppmerksom på hverandre, føre en samtale
- deler gleder
- markere overganger
- den voksnes positive ledelse og ikke korrigerende

Hva gjør vi for å ivareta barnas perspektiv? Personalet skal respektere det barnet uttrykker, viser og forteller enten det er i spontane eller systematiske samtaler.. Barnet har rett på sin egen opplevelse. Som voksen er det viktig å være sensitiv for barn som ikke uttrykker seg verbalt.

- personalet skal stille åpne spørsmål, og be barnet fortelle mer om det som har skjedd, sine følelser og opplevelser.
- personalet skal gi barnet et klart inntrykk av at det blir trodd og tatt vare på.
- Vis baret at du følger opp det som hun/han har fortalt, ved at dere blir enige om tiltak og disse følges opp av den voksne.
- fortsett å støtte barnet i leiken
- oppmuntre barnet til å komme tilbake og fortelle hvordan det går.
- ikke bagatelliser med at "dette går over" eller at du må prøve selv.
- snakk med barnet om det er noe det selv kan gjøre med situasjonen og hva det trenger hjelp for å løse det.
- Bruk ulike innfallsvinkler for å hjelpe barnet til å sette ord på følelser og opplevelser, f.eks. gjennom tegning.
- gråt og nonverbale signaler skal tas på alvor. Personalet skal trøste og bekrefte og forsøke å sette ord på det som skjer.
- Vis med bekreftende ord og handlinger at du ser det barnet prøver å formidle, selv

om det ikke bruker ord. Eks. “ nå ser jeg at du ikke har det så fint i denne leken”, “jeg ser at du er trist, dette skal jeg hjelpe deg å finne ut av”, “så fint at du viser meg hvordan du har det”.

Kjennetegn på god praksis:

Leken prioriteres høyt i hverdagen, og arbeidet med lek er bevisst og pedagogisk.

Foresatte og ansatte har felles forståelse og tilnærming til vennskap og lek.

Ansatte ser og forstår at relasjonsarbeid må være i konstant utvikling.

Personalet støtter barns vennsapsrelasjoner.

Personalet arbeider ut fra barns opplevelser/perspektiv, og har en felles kunnskap omkring hva som kan bidra til et godt eller dårlig psykososialt miljø for barn.

Foreldresamarbeid

Det er viktig med et godt samarbeid mellom barnehage og foreldre for å forebygge krenkende atferd og håndtere mobbing og krenkelser. Personalet har ansvar for å inkludere foreldre gjennom hele forløpet når mobbing eller krenkelser er identifisert. Foreldre skal tas med på råd.

Planer og tiltak skal alltid planlegges og settes i verk i samarbeid med hjemmet, enten om barnet utsettes for krenkelser og mobbing eller er med på å utsette andre barn for dette.

Det skal være en lav terskel for å ta kontakt med barnehagen, da opplevelse av utestenging, krenkelser og mobbing er subjektive. På samme måte skal det være lav terskel for barnehagen å ta en prat med foresatte.

Kjennetegn på god praksis:

- grunnleggende tillitsforhold mellom foresatte og personalet gir mulighet for en god dialog
- foresatte og personalet opplever at det er lav terskel for å kunne ta en prat
- Foresatte involveres tidlig og er en aktiv del i arbeidet
- foreldre inviteres til medvirkning på forebygging og inkludering av egne og andres barn, f.eks. gjennom foreldremøter, brukerråd m.m.

Handlingsløyvens 5. punkt

Følge med og fange opp	Alle ansatte på barnehagen og foreldre skal følge med	Alle må følge med på hva som skjer på barnehagen og gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing. Dette gjelder uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig. Dette gjelder blant annet <ul style="list-style-type: none"> ● personal ● leder, merkantil ● vaktmestere
------------------------	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> ● renholdere ● lærlinger/elever ● praksisstudenter ● foreldre se egen rutine for å avdekke mobbing og krenkelser i Sjetne barnehage
Gripe direkte inn	Ansatte må gripe inn og stoppe mobbing og krenkelser om mulig.	<ul style="list-style-type: none"> ● stoppe en situasjon som pågår ● stoppe en fysisk og verbal krenkelse fra barn eller voksne ● forebyggende!
varsle	Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at barn ikke har det bra i barnehagen.	<p>Det kan for eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● basere seg på observasjoner av barn ● tilbakemeldinger i undersøkelser ● beskjeder fra foreldre eller andre barn ● at et barn sier fra at han eller hun ikke trives på barnehagen
undersøke	Viktig med klargjøring av det som er sett/hørt. Den ansatte skal ta tak raskt.	se egen rutine for når personal observerer, barn og/eller foreldre melder om krenkende atferd/handlinger og mobbing.
sette inn tiltak og evaluere	<p>forebyggende arbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> - sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak - følge opp tiltakene - evaluere virkningen av tiltakene - legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig <p>Dokumentasjon - på handlingsplan og når det lages plan</p>	<p>Rutine for forebygging av krenkende atferd og mobbing</p> <p>Tiltakene kan rettes mot</p> <ul style="list-style-type: none"> ● den som blir mobbet eller krenket ● den eller de som mobber eller krenker ● tilskuere ● gruppe- eller klassemiljøet ● hele skolemiljøet <p>I evaluering kan barn og foreldre involveres.</p> <p>Tiltak skal vare så lenge et barnehagemiljø ikke er trygt og godt.</p> <p>Dokumentasjon i samsvar med taushetsplikt og personvern.</p>

	for tiltak.	
--	-------------	--

Rutiner for forebygging av krenkende atferd og mobbing

	Hva	Når	Ansvar	kommentar
1	Gjennomgang med brukerråd	september-19	Enhetsleder	
2	Gjennomgang av handlingsplan med hele personalgruppa	Første gang i oktober-19 ellers ved oppstart av nytt barnehageår.	Enhetsleder	utdeling av planen til avdelingene
3	Nye foreldre informeres om planen på foreldremøte mai/juni	hvert år	ped.ledere	
4	Refleksjon på alle avdelinger	avdelingsmøter	Alle Enhetsleder	
5	Kontinuerlig vurdering av barnas psykososiale miljø og vurdering av foreldresamtaler og trivselssamtaler med barna	avdelingsmøter, lederteam, refleksjonsmøter	ped.leder	
6	foreldremedvirkning	foreldresamtaler/-møter	ped.ledere enhetsleder	
7	Personalet er aktive i barns lek for å støtte og veilede i barnas utvikling	kontinuerlig	hele personalet	
8	personalet deltar på fagdager o.l. som omhandler psykososialt miljø	fagdager gjennom Læringsmiljøprosjekt et, og andre tilbud	enhetsleder ped.ledere	
9	status arbeid	utviklingssamtaler	enhetsleder	
10	evaluering av plan	årlig i mai/juni	enhetsleder	
11	utvikle rutine for å melde rutiner når ansatte krenker	innen 31.07.20	AMG	
12	revidere ulike foreldresamtalskema		Lederteam/arbeidsgruppe	

Rutiner / årshjul for å avdekke mobbing og krenkelser

Rutine	Innhold	Når?	Hvem?
årlig trivselsamtale med alle 4- og 5-åringene	barnets opplevelse av trivsel, vennskap og tilhørighet	en gang på høst og en gang på vår (før foreldresamtale)	Ansvarlig pedagog
foreldresamtaler 2 ganger i året	barnets trivsel og vennskap i barnehagen, refleksjon med foreldre i tillegg til andre tema.	høst og vår	Ansvarlig pedagog
relasjonskartlegging barn / foreldre	bruk av ferdig skjema - avdelingsmøter	på slutten av august/september	alle på avdeling pedagog ansvarlig for gjennomføring
lek og samspillsobservasjoner av enkeltbarn og barn i gruppe	skriftliggjøring av observasjoner	i hverdagen	alle
Avdelingsmøter	observasjoner av enkeltbarn/gruppe, evt tiltak nedsettes	fast punkt - gjennomgang på hvert møte bruk av avd.møteskjema	ped.ledere
Praksisfortellinger	skriftlige praksisfortellinger av enkeltbarn og gruppe, tiltak	fast punkt på avdelingsmøte 1 gang pr. mnd	alle
Foreldremøter	jevnlige refleksjon med foreldre om forebygging og inkludering	høst/evt vår	ped.ledere/avd.personal
Foreldreundersøkelser	ulike områder	2.hvert år	enhetsleder ped.ledere
ståstedsanalyse	ulike områder	2.hvert år?	enhetsleder

Rutine når personalet observerer, barn og /eller foreldre melder om krenkende atferd/handlinger og mobbing.

- Når rutinen settes i verk skal det skrives referat fra alle møter. Trivselssamtaler, foreldresamtaler, refleksjonsmøter og avdelingsmøter.

Hva	Hvem	Signer
Den som oppdager/får informasjon informerer ped.leder straks. Hvis det er foreldre som er bekymret, ber ped.leder om en samtale med foreldre innen en uke. Personalet drøfter dette på nærmeste avdelingsmøte. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd. Hva har barnet/barna gjort? hvordan har de voksne forholdt seg? Bli enige om videre tiltak? Varsle ledelsen umiddelbart og vurder hvilke støtte ledelsen evt. skal gi.	Den som observerer / har oppdaget at det skjer. Foreldre.	
Alle barn skal ivaretas på en god måte. Foreldre skal ikke ha informasjon om andres barn.	Alle	
Vi skal snakke med barna om det som har skjedd i en trivselssamtale en og en. Innen det har gått 1 uke. Referat fra samtalen. Be barna komme med forslag til hva som kan gjøres videre. Ta med barnas perspektiv inn i det videre arbeidet og sammenfatt barnas forslag med de forslagene personalet har kommet fram til.	Pedagogisk leder i samarbeid med den som er nærmest barnet i barnehagen.	
Involver raskt alle foreldre til de barna det gjelder. Del observasjoner og ta de med på råd. Vurder om samtaler skal være i gruppe eller med de enkelte foreldrepar.	Pedagogisk leder i samråd med ledelsen.	
Bli enige om videre tiltak med foreldrene. Hva skal gjøres hjemme? Hva skal gjøres i barnehagen? (tiltak jf. LP-modell, opprettholdende faktorer)	Pedagogisk leder i samarbeid med foreldre.	
Tiltak prøves ut i minst 6 uker. Nytt møte med foreldre og samtaler med barna etter dette, for videre tiltak og status.	Pedagogisk leder i samarbeid med personalet.	
Evaluerings av tiltak på avdelingsmøter etter 6 uker	pedagogisk leder i samarbeid med personalet.	

Etter 6 uker skal det vurderes om tiltak ikke strekker til og om saken bør viderehenvises på system til BFT. Foreldre skal informeres om dette tidlig i forløpet.	Pedagogisk leder i samarbeid med styrer/avdelingsleder	
---	--	--

kilder:

- Forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager
  - <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-04-25-486>
- Helsedirektoratet, 2014. *Miljø og helse i barnehagen*. Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler. Helsedirektoratet. Veileder IS-2072.
  - [Miljø og helse i barnehagen – Veileder til forskrift om ...](#)
- Høringsforslag ny barnehagelov:
  - <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-til-endringer-i-barnehagelov-en-regler-om-barnehagemiljo/id2662762/?expand=horingsbrev>
- Idsøe og Roland (2017), “*Mobbetferd i barnehagen - temaforståelse, forebygging og tiltak*”, s.15
- Lov om barnehager, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Trondheim kommunes enhetsavtale 2019-2022;
  - <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/hop-2019-2022/innledning?authuser=0>
- Trondheim kommune (2018), Stein-saks-papir - en strategi for å bygge sterke barnefellesskap.(SSP)
  - https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/01-barnehager/barnehager-a-g/flatasen-barnehager/steinsakspapir_strategidokument_02.07.2018.pdf